

Қаржы және инфляция

Инфляция – бұл көп факторлы құбылыс және ол - тауарлар мен қызметтерге бағаның жалпылай және әркелкі өсуі түрінде байқалатын ақшаның құнсыздануы.

Ақшаның құнысыздануы келесі факторлардың әсерінен қалыптасады:

- Ақшаның айналымға артық көлемде шығарылуы
- Тиімсіз төлем балансы
- Үкіметке деген сенімсіздіктің қалыптасуы.

Толығымен алғанда инфляцияның себептеріне экономикадағы дағдарыстық жағдайлар, жалпы қоғамдық өндірістің тиімділік деңгейінің төмендігі жатады.

Сұраныс инфляциясы жиынтық сұраныс жиынтық ұсыныстан көп болған жағдайда қалыптасады (ақшаның көп мөлшері аз тауардыға жұмсалуға бағыттталып, мемлекеттің, кәсіпорындардың және өндірістің шығындары көбейеді). Мұндай жағдайлар көптеген құбылыстарға байланысты қалыптасады.

Мысалы,

- а) Егер сұраныс артып және экономика толық қанды қуаттылықпен жұмыс жасап, тауарлар мен қызметтердің көлемін арттыруға мүмкін болмаған жағдайда
- б) Егер мемлекет тарапынан кәсіпорындарға субсидия беріліп, бірақ, олар қайтарылмаған жағдайда (мысалы, ауыл шаруашылығы саласы)
- в) әскери салағы бөлінетін шығындар көбейген жағдайда.
- г) сұраныс инфляциясы – тауарлар мен қызметтердің көлемдерінің айналымына сәйкес кездейсоқ айналымның заңды нәтижесіне байланысты .

Шығындар инфляциясы өндіріс шығындарының шексіз артуына байланысты қалыптасады. Өндіріс шығындары номиналды еңбәкқы шығындарының, энергияға шикізаттарға, және т.б. өндіріс құралдарына бағаның артуын сипаттайды. Шығындар артқанда кәсіпорын келесі шараларды жүзеге асырады:

- 1) Өз өнімдеріне бағаны дұрыс қою
- 2) Тиімсіз, пайдасыз өндірісті кеміту немесе тоқтату.

Инфляцияның негізгі салдарлары ретінде келесі 2 жағдайды атап өтуге болады.

Біріншіден, қоғамда келесі тұлғалар арасында өз пайдасына табыстардың бөлістіруінің артуы

А) кәсіпорындар-монополистер

Б) қаржылық құрылымдар (ақшаның жиі өзгеруін өз пайдасына пайдаланатындар)

В) жабық экономика

Г) жеке салалар мен тұлғалар арасында (мысалы, фирма жекшілернің өздеріне қалаған еңбек қай көлемдерін бекітуі).

Екіншіден, күшті инфляция жағдайында қалыпты әлеуметтік-экономикалық жағдайлар бұзылады.

Қаржы(фр. finance, лат. finantia — аяқтау, төлем туралы бұйрық; қолма-қол ақша, табыс) — мемлекеттің аймақтардың, шаруашылық жүргізуші субъектілердің, заңи және жеке тұлғалардың ақшалай қаражатының құралуы, бөлінуі, қайта бөлінуі, пайдаланылуы үдерісін сипаттайтын іргелі, қорытындылаушы экономикалық санат (категория), осы үдеріс барысында туындайтын ақша қатынасы;

Инфляцияның қаржымен байланысы

Инфляцияның туындауы қаржы мәселесіне жатқызуға болады, себебі, инфляция мынадай қаржылық мәселелерге тәуелді болады:

- 1) Белгілі салық нормалары мен әдістердің қолданылуы
- 2) Мемлекеттік шығыстардың өсуі
- 3) Мемлекеттік бюджеттің тапшылығын жабу әдістері
- 4) Мемлекеттік қарыздардың көлемінің артуы

Қаржылық жүйенің толық жүзеге асырылуын ақша
айналымының жағдайымен және ақша
қатынастарының әсерімен жүзеге асыруға болады
Мемлекеттік қаржы аясында қаржылық
қатынастардың ерекшелігі, инфляцияның
туындауына әсер етуінде болып табылады. Себебі,
қаржылық дағдарыс мемлекеттік шығындардың
артуына әкеледі. Қаржы мен инфляция өзара
тәуелді болып келеді. Қаржы инфляциялық үрдіске
әсер етуші ретінде орын алса, инфляцияда
қаржылық қатынастарға өз әсерін тиігізеді.

Мемлекеттің инфляцияға қарсы саясаты
Сұраныс инфляциясын жою мемлекеттің фискалық және
ақша-несие саясатының салыстырмалы
макроэкономикалық әдістері арқылы жүзеге асырылады.
Инфляция жағдайында мемлекеттің атқаратын
шараларының екі жағы бар :

1) Бейімделу (адаптациялық) саясаттың жүргізілуі
немесе инфляцияға бейімделу. Бұл жағдайда
табыстардың, еңбекақыны, пайыз мөлшерлемелері және
инвестицияның индекстеу бойынша шаралар жүзеге
асырылады; фирмалар қысқа мерзімді жобаларды жүзеге
асырып, жеке тұлғалар кірістердің қосалқы көздерін
анықтайды

2) Инфляцияны төмендету бойынша инфляцияға қарсы
шараларды ұйымдастыру

Инфляцияға қарсы саясат ақша ұсынымын төмендету бойынша бірнеше әдістерді жүзеге асырады:

- Орталық Банктің нақты ақша эмиссиясын қысқарту арқылы айналыстағы ақша массасының ауқымын азайту
- Барлық несие ресурстарын қымбаттату және оларға қол жеткізу мүмкіндіктерін азайту мақсатында орталықтандырылған несие қайта қаржыландрудың есептік мөлшерлемесін азайту
- Несие мультипликаторын қысқарту және коммерциялық банктердің несие экспансиясын шектеу үшін Орталық банктің резервтік талаптарын арттыру
- Сондай мақсаттарда орталық банктің несиелерін тікелей қысқарту

Бюджет шығындарын шектеуге мына әдістер арқылы қол жеткізуге болады :

- Тікелей әдістермен- шектеу әдісімен (рестрикциялармен)яғни заңнамалық актлер немесе өкілетті мемлекеттік органдардың өкімі негізінде оларды шектеу арқылы;
- Секвестрлеу әдісімен - нақты берілген төмендету көлеміне сәйкес шығындарды пропорционалды түрде төмендету
- Қолда бар кірістердің деңгейін бақылаумен;
- Мемлекеттік бюджеттің тапшылық деңгейін шектеумен